

פרקי אבות

מאת : עזרא מרום

נהוג בקהילות ישראל לקרוא בפרקי אבות בשבתות בין פסח לעצרת. כידוע מסכת אבות עוסקת בהקניית מידות ודרך ארץ כפי שנאמר: "איזו דרך שיבור לו האדם". המסכת כוללת 6 פרקים ולכן מסיימים לקרא אותה עד שבועות-חג מתן תורה. ללמדנו את הכלל: דרך ארץ קדמה לתורה!. קיימים טעמים נוספים לכך שמסכת אבות נקראת דוקא בתקופה זו, אך לא נעסוק בכך במאמר זה. להלן נציין 10 טעמים לכך שהמסכת נקראת "אבות".

1. בספר "עץ אבות" כתוב שקבעו חז"ל שם "אבות" למסכת זו שענינה דברי מוסר לפי הפסוק: "שמע בני מוסר אביר" שממנו נלמד שיסוד עניני המוסר הוא האב.
2. על כל אב מוטלת החובה ללמד מוסר את ילדיו וצריך שדברי מסכת זו יהיו שגורים בפיו כדי שיוכל להדריך את בניו במידות ישרות, יראת שמים טהורה ואהבת התורה בעודם צעירים, לפני שישתמשו במידות רעות. על כן מסכת זו של האבות היא.
3. בעל "תפארת ישראל" כותב: "לפי עניות דעתי מסכת זו נקראת "אבות" משום שמדובר בה איך יכונן האדם את המידות שלו וכן דרך ארץ. הישות במידות ובדיעות הן אבות שמולידות את שמירת התורה אשר ישלים בה האדם את גופו ונשמתו.
4. לפי הגר"א המסכת נקראת אבות לפי שאמרו חכמינו בגמרא בבא קמא דף ב שכל הדברים שנאמרו בתורה נקראו אבות. רצה התנא להשמיענו שכל דברי המוסר והעצות במסכת זו יש להם מקור בתורה.
5. בספר התודעה נאמר "נקראת מסכת זו אבות לפי שכל דבריה הם מוסר ודרך ארץ והם גופי תורה ככל שאר המסורות שקיבלנו איש מפי איש עד למשה מסיני ולכן הם משמשים "אבות" לכל כללי המוסר שמוסרים חז"ל בכל מקום.
6. בסנהדרין י"ט מובא מאמרו של רב שמואל בר נחמני "כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו שנאמר: "ואלה תולדות אהרן וּמִשֶׁה וּמִיד אַח"כ כתוב ואלה שמות בני אהרן. לומר לך אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמו". היות ובמסכת זו חכמינו מלמדים אותנו הם נחשבים כאילו הם אבותינו שילדו אותנו.
7. התלמידים קרויים בנים. אמרו חז"ל "ושיננתם לבניך" (דברים ו,7) - אילו תלמידיך. וכן אתה מוצא שבכל מקום התלמידים קרויים בנים. נציין 3 מובאות לכך:
א. "בנים אתם לד' אלוקיכם" (דברים י"ד,1)
ב. בספר מלכים ב,2 נאמר: "ויצאו בני הנביאים". וכי בנים לנביאים היו? אלא מכאן שהתלמידים קרויים בנים.
ג. חזקיהו מלך יהודה לימד תורה את כל בני ישראל וקראם בנים שנאמר: "בני עתה אל תשלו" (דברי הימים ב,29).
8. כשם שהתלמידים קרויים בנים, כך גם הרב קרוי אב שנאמר "ואלישע חלה וירד אליו יואש מלך ישראל ויבך על פניו ויאמר לו אבי אבי". (דברי הימים ב,29)
9. חכמינו ז"ל נקראים אבות שהרי בדברי תוכחתם הם מביאים את הלומדים לחיי העולם הבא לפי הכלל "כל המביא את חברו לחיי עולם הבא נחשב כאילו ילדו". כיון שבמסכת אבות כתובים דברי מוסר ותוכחות שמביאים לעולם הבא, נקראה המסכת אבות.
10. אבות = ע"ש שלושת אבותינו אברהם, יצחק ויעקב שמהם נלמד מידות של חסד, אמת וגבורה כמאמר הגמרא במסכת ברכות ט"ז ע"ב: "אין קוראים אבות אלא לשלשה".